

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2025

Ένας τόπος, ένα πτηνό, ένας χορός

Η φυσική ομορφιά ανταμώνει με την δημοτική παράδοση...

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστημίων Αθηνών

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διαχείρισης Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ, ΕΝΑ ΠΤΗΝΟ, ΕΝΑΣ ΧΟΡΟΣ

Η πολιτιστική κληρονομιά αποκαλύπτει τον τρόπο ζωής, σκέψης και συμπεριφοράς μιας κοινότητας και αποτελεί έναν από τους συνδετικούς κρίκους μεταξύ παρελθόντος παρόντος και μέλλοντος. Από τις βασικές συνιστώσες της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η «φυσική» κληρονομιά και ο άυλος πολιτισμός. Στην πρώτη συνιστώσα η βιοποικιλότητα και το φυσικό περιβάλλον αποτελούν πρωταρχικούς παράγοντες, ενώ στη δεύτερη συνιστώσα σημαντικός παράγοντας είναι η παράδοση. Η αλληλεπίδραση αυτών των παραγόντων ήταν και είναι συνεχής, με τη φυσική κληρονομιά να αποτελεί πηγή έμπνευσης, ζωής και δημιουργίας της άυλης κληρονομιάς, η οποία με τη σειρά της διατηρούσε/εί, προστάτευε/εί και εμπλούτιζε/εί την πρώτη. Αναμφισβήτητα τα τελευταία 100 χρόνια τουλάχιστον, οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες έχουν οδηγήσει σε μία επιταχυνόμενη υποβάθμιση της βιοποικιλότητας πάνω στον πλανήτη, η οποία είναι πλέον ορατή σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης και φυσικά στην Ελλάδα. Από τις ομάδες που πλήττονται ιδιαίτερα από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες είναι τα πτηνά. Περίπου το 12% των υπάρχοντων ειδών παγκοσμίως βρίσκεται υπό εξαφάνιση με αρκετά ελληνικά είδη να περιλαμβάνονται σε αυτό το ποσοστό. Αυτή η απώλεια πέρα από τις βλαβερές συνέπειες στην βιοποικιλότητα φαίνεται ότι επηρεάζει και μια βασική πηγή έμπνευσης της δημοτικής παράδοσης. Διαχρονικά και διαπολιτισμικά η «ιπτάμενη μαγεία» που αναδύουν τα πτηνά έχει συνδεθεί με την ομορφιά, τη δύναμη, τη χάρη, τη χαρά και τη λύπη των ανθρώπων. Πληθώρα δημοτικών τραγουδιών χρησιμοποιεί τις ιδιότητες των πτηνών για να εγκωμιάσει και να παρομοιώσει καταστάσεις και άτομα. Ταυτόχρονα η παραδοσιακή εκμετάλλευση της φύσης αποτελούσε και μια ασπίδα προστασίας για τα πτηνά. Όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης, η εγκατάλειψη αυτών των παραδοσιακών πρακτικών αποτελεί μια αιτία για την μείωση των πληθυσμών κάποιων ειδών. **“Βέβαια, η παράδοση για να έχει αξία πρέπει να στηρίζεται στην καθημερινή και δίχως επιτήδευση καθημερινότητά μας και όχι στην αναπαράσταση. Γιατί η ποιότητα της κληρονομιάς ανήκει στη ζωντανή ύλη, που περιέχουμε, και όχι στο ήθος και το ύφος αλλοτινών εποχών. Με άλλα λόγια η παράδοση πρέπει να εξελίσσεται και να μην μένει στάσιμη, να μην γίνεται γραφική”** (Μάνος Χατζιδάκις). Αυτό σημαίνει, ότι οποιαδήποτε παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις παραδοσιακές πρακτικές και να τις τροποποιεί κατάλληλα ώστε αφενός να εξυπηρετούνται οι άνθρωποι και αφετέρου να προστατεύεται το περιβάλλον.

Σε αυτό το ημερολόγιο παρουσιάζονται εκθέματα πτηνών, μερικά πολύ σπάνια, από τις συλλογές του Μουσείου, που χαρακτηρίζουν μία συγκεκριμένη περιοχή της χώρας. Πρόκειται για κινδυνεύοντα είδη ή είδη με χαρακτηριστικούς ελληνικούς πληθυσμούς. Κάθε έκθεμα συνοδεύεται από έναν χαρακτηριστικό τοπικό χορό* που χαρακτηρίζει την τοπική κοινωνία της επιλεγμένης περιοχής, χωρίς να κινδυνεύει να χαρακτηριστεί «γραφικός».

* Σαρώστε το QR για να δείτε τον χορό

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διαχείρισης Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών

Τμήμα Παραδοσιακών Χορών, Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο ΕΚΠΑ

Χρυσαιτός

Αρκαδία

ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Φωτο Χ. Κοροντζήλας

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διαχείρισης Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΡΚΑΔΙΑ - Χρυσαιτός (Aquila chrysaetos)

Ο Χρυσαιτός (Aquila chrysaetos) είναι το πιο ευρέως διαδεδομένο είδος αετού, καθώς η εξάπλωσή του καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του βορείου ημισφαιρίου της Γης. Αυτό το μεγαλόσωμο είδος αρπακτικού πτηνού ζει σε μια ποικιλία οικοτόπων, από πεδιάδες χαμηλών υψομέτρων, λοφώδεις περιοχές και βουνά, έως την αλπική ζώνη στα 4.000 μέτρα υψόμετρο, ενώ στα Ιμαλάια έχει βρεθεί σε υψόμετρο 6.200 μέτρων. Κυνηγεί σε ενδιαπήματα που περιλαμβάνουν κυρίως ανοικτές εκτάσεις, όπως χέρσες ζώνες, μεγάλα ανοίγματα σε λιβάδια και πλαγιές, συνήθως πάνω από το δασόριο, ενώ χτίζει την επαναχρησιμοποιούμενη φωλιά του σε βράχια γκρεμών και μεγάλα δέντρα. Η τροφή του αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα λείας, από θηλαστικά έως έντομα, ενώ μπορεί να θηρεύσει ζώα που ζυγίζουν έως και τέσσερα κιλά, αλλά δεν αποκλείει και την κατανάλωση νεκρών ζώων, καταλαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο την κορυφή της τροφικής πυραμίδας. Στην Ελλάδα τον συναντούμε σε μεγάλο μέρος της ηπειρωτικής χώρας, συμπεριλαμβανομένων των βουνών της Πελοποννήσου ενώ στην νησιωτική χώρα περιορίζεται πλέον μόνο στην Κρήτη και το Ιόνιο. Ο εθνικός πληθυσμός σήμερα εκτιμάται σε 105-155 ζευγάρια με τάσεις αύξησης στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο και σταθερότητα ή μείωση στην υπόλοιπη χώρα. Η μείωση αυτή οφείλεται σε μια πληθώρα πιέσεων και απειλών που δέχτηκε και συνεχίζει να δέχεται το είδος μέχρι σήμερα, όπως είναι η παράνομη δηλητηρίαση, η λαθροθηρία, η σύγκρουση με ανεμογεννήτριες, η όχληση κοντά στις θέσεις φωλεοποίησης και η υποβάθμιση των οικοτόπων. Κάποιο ρόλο φαίνεται να διαδραματίζουν, η εγκατάλειψη της ορεινής κτηνοτροφίας, καθώς και η μείωση των θηραμάτων από το υπερβολικό κυνήγι. Ο Χρυσαιτός χαρακτηρίζεται ως **Κινδυνεύον (EN)** από τον Ελληνικό Κόκκινο Κατάλογο.

Χορός: Τσακωνικός

Τραγούδι: «Σου είπα μάνα»

Μεικτός χορός με μουσικό μέτρο 5/4. Το τραγούδι και ο χορός αποτελούνται από δύο εναλλασσόμενα μέρη.

Οι χορευτικές κινήσεις συμβαδίζουν με τις αλλαγές της μελωδίας. Χαρακτηριστικό του χορού είναι οι διάφοροι σχηματισμοί.

Χορεύουν: Τμήμα Παραδοσιακών Χορών, Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο ΕΚΠΑ

ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διακρίσεως Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών

Σπιζαιτός

Κυκλάδες - Νάξος

ΙΟΥΝΙΟΣ

Φωτο Α. Χρυσόπουλος

Δ	2	9	16	23/30	
Τ	3	10	17	24	
Τ	4	11	18	25	
Π	5	12	19	26	
Π	6	13	20	27	
Σ	7	14	21	28	
Κ	1	8	15	22	29

ΣΥΡΤΟΙ ΝΑΞΟΥ

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διαχείρισης Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών

ΚΥΚΛΑΔΕΣ (Νάξος) - Σπιζαετός (Aquila fasciata)

Ο Σπιζαετός (Aquila fasciata) έχει μία αραιή και κατακερματισμένη κατανομή που ξεκινάει από τη δυτική Ευρώπη και βορειοδυτική Αφρική και φτάνει ανατολικά έως την Ινδονησία. Οι βιότοποι του περιλαμβάνουν λοφώδεις, ορεινές, ξηρές και βραχώδεις περιοχές, όπως βραχονησίδες, βραχώδεις ακτές, ορθοπλαγιές ή φαράγγια. Χτίζει τη φωλιά του συνήθως σε βράχια ή μεγάλα δέντρα και την επαναχρησιμοποιεί για αρκετά χρόνια. Είναι ένας δεινός θηρευτής πουλιών, θηλαστικών, ερπετών και εντόμων, ενώ ορισμένες φορές τρέφεται και με νεκρά ζώα. Στην Ελλάδα ζει όλο το χρόνο και φωλιάζει κυρίως στα νησιά του Αιγαίου, ενώ ο πληθυσμός του εκτιμάται σε 100-140 ζεύγη, ο μεγαλύτερος του είδους στην ανατολική Μεσόγειο. Η εξάπλωσή του στο παρελθόν ήταν ευρύτερη και περιλάμβανε αρκετές περιοχές της ηπειρωτικής χώρας. Αυτή μείωση των πληθυσμών του είδους δεν ήταν μόνο εθνική, καθώς από τη δεκαετία του 1950 οι πληθυσμοί του υπέστησαν πτώση σε όλη την περιοχή εξάπλωσής του, χωρίς να ανακάμψουν. Δυστυχώς, οι πληθυσμοί του ακόμη και σήμερα έχουν φθίνουσα πορεία λόγω μιας πολύ μεγάλης ποικιλίας απειλών που αντιμετωπίζουν, όπως είναι η ηλεκτροπληξία από ηλεκτροφόρα καλώδια, τα δηλητηριασμένα δολώματα, η λαθροθηρία, η καταδίωξη, η πρόσκρουση σε ανεμογεννήτριες, τα αγροχημικά φάρμακα και η κλοπή αυγών ή νεοσσών!!! Ο Σπιζαετός ταξινομείται ως **Τρωτό (VU)** από τον Ελληνικό Κόκκινο Κατάλογο, ενώ αποτελεί ένα **αυστηρά προστατευόμενο είδος**.

Χορός: Συρτός Ναξου

Τραγούδι: «Νάξο με τα ψηλά βουνά»

Μεικτός χορός που χορεύεται στο κύκλο με μουσικό μέτρο 2/4. Ο πρώτος και ο τελευταίος χορευτής στον κύκλο είναι άνδρας.

Πρωταγωνιστικός χορός σε ολόκληρο το νησί της Νάξου.

Χορεύουν: Τμήμα Παραδοσιακών Χορών, Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο ΕΚΠΑ

ΣΥΡΤΟΣ ΝΑΞΟΥ

Εταιρεία Αξιοποίησης &
Διαχείρισης Περιουσίας
Πανεπιστημίου Αθηνών